

**LANGUAGE TRANSFERS IN BELARUSIAN
STUDENTS IN TEACHING TURKISH AS A
FOREIGN LANGUAGE**

**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Belaruslu Öğrencilerde
Görülen Dil Aktarımları¹**

Ayşe DAĞ PESTİL² & Fatih KANA³

Abstract

This study is conducted to find out the language transfers monitored in the process of teaching Turkish as a foreign language. In the study, language transfers of Belarusian university students who speak Belarusian and Russian as the two official languages while they were studying Turkish as a primary foreign language, were studied throughout analyzing the texts systematically written by the students during the learning process. The main focus of the research is mother tongue interference and language transfer. As it is known, the mother tongue interference can occur positively or negatively in language learning process based on the similarities and differences between the target and native languages. Learners native language comes into power and influences the production in the target language when the learners language skills are not developed yet enough. This is the reason why the negative transfer or mother tongue interference occurs in learners target language learning process. This study as an example of comparative linguistic studies involves language interference analysis between the Turkish that resembles the agglutinating languages and supposed to be a member of Altai group and Russian that resembles the fusional languages which supposed to be a member of Eastern-Slavic group.

Key Words: Mother tongue interference, language transfer, teaching Turkish, learning Turkish as a foreign language, language learning.

Özet

Bu çalışmanın amacı yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde karşılaşılan dil aktarımlarını ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Belarusça ve Rusçayı iki resmi dil olarak konuşan Belaruslu üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada öğrencilerin Türkçeyi birinci yabancı dil olarak öğrenirken sergiledikleri dil aktarımları, öğrenim sürecinde sistematik olarak yazdıkları metinler üzerinden incelenmiştir. Öğrenilen dil ile ana dili arasındaki benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak dil öğreniminde ana dil etkisi pozitif veya negatif olarak şekillenebilir. Öğrenici hedef dili kullanmak durumunda olduğunda ve öğrenilen dil bilgisi ve yeteneği henüz tam olarak oluşmadığında; anadil, öğrenilen dil adına hedef dilde üretim yapar. Bu ana dil müdahalesinin ya da dil öğreniminde negatif aktarım denilen durumun bir sebebidir. Eklemeli diller ailesinden Altay grubuna ait olduğu varsayılan Türkçe ile çekimli diller ailesinden Doğu-Slav grubuna ait bir dil olduğu varsayılan

¹ Bu makale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ev sahipliğinde ULEAD tarafından düzenlenen VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi'nde sunulan sözlü bildirisinin genişletilmiş halidir.

² Okt., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu. aysedag@gmail.com

³ Yrd. Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü. fatihkana@hotmail.com

Rusça arasındaki diller arası girişim incelemesini içeren bu çalışma karşılaştırmalı dil bilim çalışmalarına bir örnektir.

Anahtar Kelimeler: Ana dil müdahalesi, dil aktarımı, Türkçe öğretimi, yabancı dil Türkçe öğrenimi, dil öğrenimi

Giriş

Dilbilimin tarihsel açıdan varoluş süreci ve buna bağlı olarak dilbilim araştırmaları, dil üzerinde yoğun tartışmaların yapıldığı Antik Döneme kadar gider. MÖ. 5. yüzyıldan başlayarak bir dilbilgisi anlayışına dönüşen dil tartışmaları başlangıçta felsefi alan içerisinde ilerler. Sonraki dönemlerde daha çok tarihsel metinler üzerinde yoğunlaşan çalışmalar, zamanla dillerin yapısını, gelişimini, çeşitli açılardan aralarındaki ilişkiyi, dil sisteminin parçalarını vb. inceleyen bir dilbilim disiplinine dönüşür. Dilbilim kendi içinde gelişimini sürdürerek sesbilimi, sözcük bilimi, biçim bilgisi, anlam bilimi gibi çeşitli temel alt dallara ayrılır. Dilbilim çalışmaları her dilin kendi içinde diğer bir dilden ses yapısı, söz dizimi, söz varlığı gibi açılardan farklılıklar içerdiğini ve aynı zamanda da yapısal olarak temel yapıda benzer özellikler sergilediğini ortaya koyar.

2. Karşılaştırmalı Dilbilim ve Dil Aktarımı

Dilbilim çalışmalarında diller arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymaya yönelik yapılan çalışmalar karşılaştırmalı dilbilimin konusunu oluşturur. İlk olarak J. G. Herder, J. Grimm, W. Von Humboldt tarafından kuramsal temelleri oluşturulan karşılaştırmalı dilbilim, Bopp ve Schleicher'in Hint-Avrupa dilleri üzerine yaptığı çalışmalarla daha da gelişmiştir. (Oflaz ve Bolat, 2012).

Öğrenilen dil ile ana dili arasındaki benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak dil öğreniminde ana dil aktarımı pozitif veya negatif olarak şekillenebilir. Hipotezler birbirleriyle kıyaslandığında aktarım hipotezi genel anlamda dil edinimini alışkanlıklar oluşumu, yapılan hataları ise giderilmesi gereken negatif oluşumlar olarak görürken, Özdeşlik ve dillerarasılık hipotezlerinde aktarımla oluşan hatalı kullanımlar dil edinim sürecinin gerekli ve doğal aşamaları olarak görülür. (Oflaz ve Bolat, 2012) Aktarım bir dilin diğer dil üzerindeki etkisinin bir sonucudur. Bu olgu konuşma dilinde ya da yazı dilinde meydana gelebilir. Aktarım dilde değişiklik veya diller arası bir geçiş değil, bir dilde başka bir dilin etkisi altında görülen değişikliktir. Öğrenci hedef dilde üretime giriştiğinde yetersiz kaldığı noktada anadilini yardıma çağırır. Bu yardım dilin herhangi bir alanında gerçekleşebilir. Linguistik alanda aktarım türleri fonetik, söz dizimsel, semantik ve morfo-sentaktik şekilde görülebilir. Örneğin fonetik üzerinde etkisini gösteren dil müdahalesi 'aksan' oluşmasına neden olur. Berthold, Mangubhai ve Batorowicz (1997) fonolojik müdahaleyi birinci dilden gelen stres, ritim, tonlama ve konuşma sesleri gibi öğeleri içeren yabancı aksanın ikinci dili etkilemesi olarak tanımlar. Gramatik müdahaleyi birinci dilin ikinci dili, söz dizimi, zamir ve sıfat kullanımı, zaman ve durum açısından etkilemesi olarak tanımlarken, kelime dağarcığı düzeyindeki dil müdahalesinin bir dilden alınan kelimelerin diğer dile aktarılırken daha kendine özgü seslere dönüştürülmesini ve bir dilde yazımın, diğerini değiştirerek yazımını içeren ortografik (imla) müdahale olarak açıklar. Odlin (1989) aktarımı hedef dil ile önceden iyi şekilde bilinen diğer dil arasında benzerlikler ve farklılıkların neden olduğu etki olarak tanımlar. Aktarım aynı zamanda, ana dil müdahalesi, linguistik aktarım ya da diller-arası etkileşim olarak da bilinir. Lott (1983) dil müdahalesini, köklerinin anadile uzandığı, yabancı dil veya ikinci dil öğrenme sürecinde yapılan hatalar olarak belirtir. Öğrencilerin hatalarını analiz eden Lott, öğretmenlerin ana dil müdahalesinin mi, öğretme tekniklerinin mi yoksa hedef dildeki problemlerin mi öğrenci hatalarına sebep olduğunu belirleyebileceğini söyler. Ellis'e (1994) göre iki dil yapısı arasındaki belirgin yapı farklılıkları hedef dilde yüksek oranda

hata yapma sıklığına neden olur. Aynı şekilde dillerin benzeşme oranı ne kadar yüksekse diller arası aktarım hataları da aynı oranda düşük olacaktır.

2.1 Dil Girişimi ve Olumlu-Olumsuz Aktarım

İlk olarak fizik alanında iki farklı elektromanyetik dalga türünün aynı noktaya aynı anda gelmesiyle birbirini yok edebilmesi veya kuvvetlendirebilmesi olayı için kullanılan, Latince kökenli 'inter-ference' kelimesi, TDK resmi ağ sitesinde 'girişim' terimi ile karşılık bulmaktadır⁴. Bir fizik terimi olan 'Interference' Türkçede yerine göre girişim, karışma veya engel, engelleme anlamlarına da karşılık gelmektedir. Türk Dil Kurumu resmi ağ sitesinde 'karışma, araya girme' olarak açıklanan 'müdahale' kelimesi linguistik alanda anlamca batı dillerinde dilbilim alanında kullanılan 'interference' kelimesinin taşıdığı kavrama denk düşmektedir. Dolayısıyla linguistik alanda dil girişimi ya da dil karışması' olarak da tanımlanan duruma daha çok 'dil müdahalesi' demek yerinde olacaktır. Dilbilim olduğu gibi girişim terimi zamanla istatistik, tıp, iletişim psikoloji, kültürbilim, yabancı dil öğretim metodları gibi diğer alanlara da kaymış, ve örneğin psikolojide bireyin bir davranışa olan yatkınlığı veya eğiliminin bir başka davranışa aktarımı ile ortaya çıkan engel anlamında kullanılmıştır. Dilbilimciler 'müdahale' kelimesini bireyin konuşma esnasında bir diğer dilin etkisi altında kalmasıyla normlardan uzaklaşması şeklinde olumsuz bir etki olarak kabul etmişlerdir (Gural ve Sorokina 2011; akt. Öksüz 2014).

Konuşurken ya da yazarken linguistik bilginin bir dilden diğer bir dile uygulanmasıyla dil müdahalesi ortaya çıkar. Newmark'a (1966) göre dil müdahalesinin ortaya çıkmasının sebebi yeni davranışı oluşturmadan önce hedef dilde harekete geçmektir. Bu durum anadil ya da birinci dil müdahalesinin ortaya çıkmasına neden olur (Krashen, 1981). Böylece dil öğretiminde tüme varım metodu sürece kendiliğinden dahil olur. Dil öğreniminde birinci dilin etkisi üzerine yapılan çalışmalarda, Krashen (1981) dil müdahalesini üç başlık altında toplar: ilk olarak birinci dilin müdahalesinin en yoğun şekilde karışık söz dizimlerinde ve sözcük gruplarının kelime-kelime tercümesinde, ikinci olarak en düşük seviyede biçim bilgisinde ve üçüncü olarak da, kavramanın zayıf olduğu noktalarda en etkin şekilde görüldüğünü ileri sürer. Yapılan çalışmalarda dilbilimciler, dil müdahalesine neden olan durumları iki dil arasındaki yapısal farklılıklar, en iyi şekilde bilinen ana dili kullanma eğilimi, edinilmesi beklenen beceriyi uygulamaya aktaramama, gramer yapısı ve söz dağarcığına yeterince hâkim olamama vb. şekilde açıklamaktadırlar.

Dil aktarımı, öğrencilerinin dilinin şekillenmesinde büyük öneme sahiptir. Anadilin hedef dil üzerindeki etkisi, bireylerin hedef dile göre üreticilik yetenekleri, ana dil yapıları bireylerin dil aktarımlarını etkilemektedir. Dil aktarımını bireylerin kendi dilini nasıl düzenlediği, anadil ve hedef dil arasındaki mesafe, hedef dile ilişkin bireylerin bilgisi etkilemektedir (Gass ve Selinker, 2008, s. 150). Çapan (1987), anadili edinimi sürecinde bireyler tarafından edinilen bilgilerin ikinci dil ediniminde kullanıldığını ya da tam tersi bir durumun sözkonusu olabileceğini ifade etmektedir.

Diller arasındaki benzerliklerin hedef dil öğrenimini kolaylaştırması durumunda olumlu aktarım (facilitation), farklılıkların hedef dil öğrenimini zorlaştırması durumunda ise olumsuz aktarım (interference) meydana gelir (Balcı 1987, 71; akt. Oflaz ve Bolat, 2012). Olumlu aktarım anadil ile hedef dil yapılarını benzer olduğu durumlarda öğrenmenin kolaylaşacağını ifade eder (Johnson ve Johnson, 1998: 364). Olumsuz aktarımda ise bireyde varolan dilbilgisel yapının sonradan öğrenilenler için olumsuz bir süzgeç olduğunu belirtilmektedir (İmer, 1990).

4

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5773f28e429303.93152562

Yapı bakımından gruplanan diller arasında Türkçe eklemeli diller, Ural-Altay dil ailesinin Altay kolunda yer alırken; Rusça, çekimli diller - Hint-Avrupa dil ailesi Slav dilleri kolunun Doğu-Slav grubunda yer almaktadır. Latin alfabesini kullanan Türkçe ve Kiril alfabesini kullanan Rusça dilleri benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırıldığında; dilbilgisi konuları, cümle yapısı, alfabe sistemi, kelime dağarcığı, sıfatlar, fiiller, söz dizimi, dil yapısı (eklemeli dil- çekimli dil) gibi konuları göz önünde bulundurulması gerekir. Karşılaştırmalı dilbilim konusunu içeren bu çalışmada, yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan dil problemlerinin incelenmesini ve öğrencilerin Türkçeyi birinci yabancı dil olarak öğrenirken sergiledikleri dil yanlışlarını, öğrenim sürecinde sistematik olarak yazdıkları metinler üzerinden inceleyerek metinlerde görülen dil aktarımını ortaya çıkarmaya yöneliktir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, güncel bir olguyu kendi gerçek yaşamı içerisinde sınırların kesin belli olmadığı, birden fazla kanıt ve veri kaynağı olduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemi olarak belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 73). Bu çalışmada Belarusça ve Rusçayı iki resmi dil olarak konuşan Belaruslu üniversite öğrencilerinin Türkçeyi birinci yabancı dil olarak öğrenirken sergiledikleri dil aktarımları, öğrenim sürecinde sistematik olarak yazdıkları metinler üzerinden incelenmiş ve kompozisyonlarda görülen ana dil müdahalesi ve dil aktarımlarının şekillenmesi üzerine bir durum ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada benzeşik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme, benzeşik bir örneklem grubuyla örneklem oluşturmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 120). Araştırmanın evrenini ve örneklemini Belarus Minsk Devlet Dilbilim Üniversitesi, Tercümanlık Fakültesi, Doğu Dilleri Anabilim dalı, Türkçe Tercümanlık Bölümü 3. Sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada söz konusu olan 25 öğrencinin planlı öğretim programında haftada 4 saat meşgul oldukları Türkçe Pratiği dersinde, bir yarıyıl süresince belirlenmiş konularda sistematik olarak yazmış oldukları metinler üzerinden dil aktarımları incelenmiştir. Öğrenciler ikinci mecburi yabancı dil olarak İngilizce öğrenmekte ve seçmeli olarak da istedikleri bir üçüncü ve hatta kimileri dördüncü yabancı dil öğrenimine de katılabilmektedirler.

Araştırmanın Veri Analizi

Araştırmada nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 239). Betimsel analize göre veriler, daha önce belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Araştırmada öğrencilerin öğrencilerin dil aktarım düzeyleri yazdıkları metinler yoluyla incelenmiş, analiz edilmiştir.

Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Üçüncü sınıf Türkçe Tercümanlık bölümü öğrencilerinin dil seviyeleri ileri Türkçe (C1-C2) seviyesinde olup, öğrenciler önceden belirlenmiş Türkçe hikayeler ve yazarları ile ilgili okumalar yaptıktan sonra hikayenin teması üzerine kendi görüş ve fikirlerini Türkçe olarak oluşturdukları yazılı anlatım çalışmalarıyla sunmuşlardır. Yaklaşık 120 çalışma öğrenciler tarafından derse gelmeden önce hazırlanıp ders içerisinde öğrenci tarafından sesletilerek sunulmuştur. Yazılı metinlerde görülen dil aktarımları konularına göre ayrıştırılan örneklerle burada incelenmiştir.

BULGULAR ve YORUM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğreniminde Belaruslu öğrencilerde görülen dil aktarımları analizleri

Rusça ve Türkçe dilleri arasında dilbilgisi alanında ortak olan konulardan birisi isim hal durumlarıdır. Rusçada *padeji* olarak adlandırılan *ismin halleri*, Türkçede olduğu gibi altı halde bulunur. Sayı ve konu olarak benzeşmesine rağmen içerik olarak Türkçede ve Rusçadaki durum ekleri birbirini tam olarak karşılamadığı görülmektedir. Kullanım alanı bakımından Rusça dilbilgisindeki ilgi halinin ana konusu Türkçe dilbilgisindeki isim tamlamasına denk gelmekte olup; isim tamlamaları, *bir varlığın başka bir varlığa ait, onunla ilgili, ona mensup veya onun bir parçası olduğunu belirten kelime grupları* olarak tanımlanmaktadır. Birinci ve ikinci öge arasındaki anlam ilişkisine iyelik ilgisi denilmektedir. Bu analizde diğer aktarımların arasında en yaygın şekilde görülen hata iyelik halinin kullanılmaması ya da yanlış kullanılması olarak görülmektedir.

Dil Aktarımı Örnekleri:

Öğrencinin Yazdığı : Bazen ailesine sahip olmamalarına rağmen **kendileri** çok iyi hissederler

Doğru Yazılışı : Bazen bir aile sahibi olmasalarda, **kendilerini** çok iyi hissederler.

– чувствуют себя : hissetmek kendini
кого? что? : Neyi ? Kimi?

Rusçada aynı durum söz konusu olmasına rağmen ana dilde söyleniş tarzı hedef dilde yani Türkçede ifade ediş tarzına müdahale etmiş ve olumsuz dil aktarımı meydana gelmiştir.

Öğrencinin Yazdığı :dolayısıyla **onların davranışları** değerlendirmek istemiyorum.

Doğru Yazılışı :dolayısıyla **onların davranışlarını** değerlendirmek istemiyorum.

(по этому их поступки оценить не хочу)

Rusçada поступки kelimesinin yalın ve i hali aynıdır.

- Их поступки хорошие : Onların davranışları iyi.

Их поступки оценить не хочу : Onların davranışlarını değerlendirmek istemiyorum.

Rusça karşılığında görüldüğü gibi kelimenin yalın ve -i hali aynı olmasından kaynaklı bir kullanım ve aktarım söz konusudur. Oysaki Türkçede bu kelimenin bu iki durumda kullanımında fark vardır. Kelime sıfat olduğu halde iyelik eki kullanılmaktadır. Ayrıca eylemin yönlendirmesini yani bulunduğu halin ekini kullanmama söz konusudur.

Öğrencinin Yazdığı : Çağdaş **dünyasında** rolleri değişse bile...

Doğru Yazılışı : Çağdaş **dünyada** rolleri değişse bile...

Rusça Kullanımı : в современном мире : Çağdaş dünyada

Öğrencilerin isim ve sıfat tamlamasını karıştırdıkları görülmektedir. Öğrenciler, tamlanana iyelik eki getirerek olumsuz bir aktarım yapmışlardır.

Öğrencinin Yazdığı : ... **iki insan hayatının** bir parçasını anlatır.

- Doğru Yazılışı** : ...iki insanın hayatının bir parçasını anlatır.
- Öğrencinin Yazdığı** : ...sözleriyle üvey annesi iyileştirdi
- Doğru Yazılışı** : ...sözleriyle üvey annesini iyileştirdi.
- Öğrencinin Yazdığı** : Bu kız annesini kaybetmiş, **kadında çocuğu** kaybetmiş.
- Doğru Yazılışı** : Bu kız annesini kaybetmiş, **kadında çocuğunu** kaybetmiş.
- Öğrencinin Yazdığı** : O yüzden **annelerimizin hatırası** hep kalbimizde tutacağız.
- Doğru Yazılışı** : O yüzden **annelerimizin hatırasını** hep kalbimizde tutacağız.
- Öğrencinin Yazdığı** : **Onların** gerçek hisleri uyandırıyorlar.
- Doğru Yazılışı** : **Onların gerçek hislerini** uyandırıyorlar.
- Öğrencinin Yazdığı** : İnsan sıkıldığında **zamanın** çabuk geçmesi istiyor.
- Doğru Yazılışı** : İnsan sıkıldığında **zamanın çabuk geçmesini istiyor.**
- Yukarıdaki örnekler incelendiğinde öğrencilerin tamlayan ve tamlanan ekini karıştırdıkları görülmektedir.
- Öğrencinin Yazdığı** : kendinin istediklerini..... –свои собственные желания
- Doğru Yazılışı** : kendi istediklerini
- Ruslar, kendi' kelimesine iyelik eklerini eklerler (Örneğin: kendimin arabam gibi...). Örnek incelendiğinde üzere aynı kullanımı Türkçede yapmaya çalıştıkları ve tamlayana ek getirmediği görülmektedir.
- Öğrencinin Yazdığı** : Bu işte **hikayenin** en üzücü ve öldürücü bir soru.
- Doğru Yazılışı** : işte bu **hikayenin en üzücü ve can alıcı sorusu.**
- Öğrencilerin, isim tamlamasının iyelik eki alması gereken ikinci kelimesinin ekini çoğunlukla yazmadıkları, yazmayı unuttukları veya kaybettikleri görülmektedir.
- Öğrencinin Yazdığı** : Bu eserden **en önemli öğrendiğim** şey şu ki...
- Doğru Yazılışı** : Bu eserden **öğrendiğim en önemli şey** şu ki...
- Öğrencilerin, Rusçadaki kelime sıralaması farklılığından kaynaklanan hatalı kullanım yaptıkları görülmektedir.
- Öğrencinin Yazdığı** : **Çağdaş dünyasında rolleri değişsin** bile
- Doğru Yazılışı** : **Çağdaş dünyada rolleri değişse** bile
- Ruşça Kullanımı** : Пусть даже они поменяются ролями : Rollerini değiş**SE** bile.
- Öğrencilerin, bu ibaredeki Пусть даже «если» kelimesini kullanmadıkları için onu Türkçeye çeviremedikleri görülmektedir. (Emir kipi değil, şart kipi olurdu.) Bu durumda iki dilin benzerliğinden söz edilebilir.
- Öğrencinin Yazdığı** : Kadının .. bazen kurnaz, bazen güçlü, bazen **savunmasız bile gerekli.**
- Doğru Yazılışı** : Kadının ... bazen kurnaz, bazen güçlü, bazen de **savunmasız olması bile gerekebilir.**

Rusça Kullanımı : Надо быть беззащитной. Rusçada olmasına rağmen «**быть**» fiili eksiktir.

Rusçada gerekmek fiili bulunmadığı için (быть нужным – yani gerekli kelimesinin yerine artı olmak fiili kullanılmaktadır) öğrencilerin zaman eklerini doğru olarak kullanamadıkları görülmektedir. ‘Gerekli’-‘gerek’-‘gerekir’ gibi kelimelerin çoğu, Rusçaya надо/нужно kelimesi olarak çevrilmektedir. Öğrencilerin bu kelimelerin özellikle olumsuz şekillerinin kullanıldığı görülmektedir.

Öğrencinin Yazdığı : Fakat bütün bunlar oluyor çünkü **psikoloji açısından biz çok** farklıyız.

Doğru Yazılışı : *Fakat bütün bunlar oluyor çünkü **her birimiz çok** farklıyız.*

Rusça Kullanımı : Все это происходит, потому что

Rusçadan yapılan çevirinin kelime kelime alıntı yapılarak yapıldığı görülmektedir. Öğrencinin aslında ‘Bütün bunlar farklı olduğumuzdan kaynaklanmaktadır.’ demek istediği anlaşılmaktadır.

Örnek: Ama Saide herşeye rağmen, eşinin aldatmasına rağmen bile kendisini çok akıllıca davranıyor. (No Sahide, ne smotra na izmenu muja, postupaet ochen mudro).

Yukarıda örnekten anlaşılacağı üzere öğrencilerin yazılı anlatımlarında anlatım bozukluğu ve yazım yanlışlığı yaptığı, -i halini yanlış olarak kullandığı görülmektedir (Ведет себя (кого?))

Öğrencinin Yazdığı : Çıktığı sorunu sakın bir şekilde halletmeye çalışıyor.

Doğru Yazılışı : *Karşılaştığı sorunu sakın bir şekilde halletmeye çalışıyor.*

Rusça Kullanımı : Все это происходит, потому что

Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi Rusçadaki kullanım, Türkçeye aktarılmıştır (Решать вопрос, который возникает. Возникать: ortaya çıkmak)

Öğrencinin Yazdığı : Zamanla prensiplerini değiştiren, ...

Doğru Yazılışı : *Zamanla prensiplerini değiştiren ..*

Yukarıdaki örnek incelendiğinde Принцип (Printsip) kelimesinin Rusça yazılışından ve söylenişinden kaynaklanan bir aktarımın olduğu görülecektir. Kelime dağarcığı düzeyindeki dil müdahalesinin bir dilden alınan kelimelerin diğer dile aktarılırken daha kendine özgü seslere dönüştürülmesini ve bir dilde yazımın, diğerini değiştirerek yazımını içeren ortografik (imla) müdahaledir. Bu örnekte kelime dağarcığı düzeyinde ortografik bir müdahale söz konusudur.

Öğrencinin Yazdığı : İnsanların yaptıkları **seçenekler** çok yanlış olabilir.

Doğru Yazılışı : *İnsanların yaptıkları **tercihler** çok yanlış olabilir.*

Rusça Kullanımı : выбор, который они делают (yaptıkları seçenek)

Rusçada tercih kelimesi yapmak fiili ile kullanılmamakta; seçenek, yapmak fiili ile kullanılmaktadır. Bu nedenle anadilden aktarımın bu şekilde gerçekleşmiş olduğu görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Yabancı dil öğrenimi, hem öğrenen hem de öğretene açısından kolay bir süreç değildir (Boylu, 2014). Türkçenin bilim dili olması konusunda yabancılara Türkçe öğretiminin

önemi dilin yaygınlaşması adına önemlidir (Bağcı Ayrancı ve Temizyürek, 2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak kültür aktarımıyla ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Bağcı Ayrancı, Mete ve Keskin, 2017; Boylu, 2014; Kalenderoğlu, 2015; Köşker, 2015; Ökten ve Kavanoz, 2014; Tüm ve Sarkmaz, 2012; Ülker, 2007). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bireylerin, kendi dillerinde olmayan ve daha önce karşılaşmadıkları sesleri çıkarmakta zorlandıkları ve bu yüzden kendi dillerinden aktarım yaptıkları görülmektedir (Tüm, Sökmen, Akgül ve Sevimli, 2012). Tüm (2014) öğrencilerin sesletim üzerinde problem yaşadıklarını belirtirken, Okatan (2012) ise öğrencilerin harflerin yanlış kullanımı ile ilgili sorun yaşadıklarını tespit etmiştir. Nurlu ve Özkan (2016) araştırmasında yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yanlış ses kullanımı ve ses yutumu hatalarını yaptıklarını belirtmektedirler. Büyükkiz ve Hasırcı (2013) araştırmasında yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerin yazılı anlatımlarında yazım ve noktalama, dil bilgisi, sözcük seçimi ve söz dizimsel yanlış yaptıklarını tespit etmiştir.

Eklemeli diller ailesinden Altay grubuna ait olduğu varsayılan Türkçe ile çekimli diller ailesinden Doğu-Slav grubuna ait bir dil olduğu varsayılan Rusça arasındaki diller arası girişim bu çalışmada örnekler üzerinden incelenmiştir. Belarusça ve Rusçayı iki resmi dil olarak konuşan Belaruslu üniversite öğrencilerinin Türkçeyi birinci yabancı dil olarak öğrenirken sergiledikleri dil aktarımları, yazdıkları metinler üzerinden incelenmiştir.

Rusça ve Türkçe dilleri arasında dilbilgisi alanında ortak olan konulardan birisi isim hal durumlarıdır. Sayı ve konu olarak benzeşmesine rağmen içerik olarak Türkçede ve Rusçadaki durum ekleri birbirini tam olarak karşılamadığı görülmektedir. Öğrencilerin yazdıkları metinler analiz edildiğinde diğer en yaygın şekilde görülen hataların iyelik halinin kullanılmaması ya da yanlış kullanılması olduğu görülmektedir. Öğrencilerin metinlerinde bir olumsuz aktarım durumunun olduğu söylenebilir. Öğrencilerin hal ekini kullanmada sıkıntı yaşadıkları görülmektedir. Öğrencilerin Türkçedeki isim ve sıfat tamlamaları arasındaki farkı tam olarak kavrayamadıkları görülmektedir. Ruslar dili kullanırken kendi kelimesine iyelik eki eklemektedirler. Benzer kullanımın Türkçe yazılarda olduğu görülmektedir. Bu kullanım, hedef dil olan Türkçeyi yanlış kullanmalarına neden olduğu söylenebilir. Öğrencilerin belirtili isim tamlaması yaparken tamlanana gelmesi gereken iyelik eklerini kelimeye eklemedikleri görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin kelime sıralamasından kaynaklı, hatalı kullanım yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin yazılarında Rusça'dan kelime kelime alıntı yaptıkları görülmektedir. Öğrencilerin dil aktarımını gerçekleştirirken imla yanlışları da yaptıkları görülmektedir.

Öğrenilen dil ile ana dili arasındaki benzerlik ve farklılıklara dayalı olarak dil öğreniminde ana dil etkisi pozitif veya negatif olarak şekillenebilir. Öğrenci hedef dili kullanmak durumunda olduğunda ve öğrenilen dil bilgisi ve yeteneği henüz tam olarak oluşmadığında; anadil, öğrenilen dil adına hedef dilde üretim yapmak üzere iş başına geçer. Bu ana dil müdahalesinin ya da dil öğreniminde negatif aktarım denilen durumun bir sebebidir. Rusça ve Türkçe dilleri arasında aktarımların, genellikle ortak dilbilgisi konusu olan durum ekleri konusunda, özellikle en çok tamlanan-tamlayan / iyelik durumu kullanımında, söz diziminde, gereklilik kipi gibi belli kiplerin iki dildeki farklı kullanımlarında, kelime gruplarının farklı fiillerle kullanımı sürecinde gerçekleştiği görülmektedir. Yazılı ve sözlü anlatımda görülen bu negatif ve pozitif aktarım örneklerini çoğaltmak mümkündür.

Araştırmanın sonuçları incelendiğinde hedef dildeki yapıların aşamalı olarak edinildiği söylenebilir (Öztekin ve Haznedar, 2015). Diller İçin Avrupa Öneriler Ortak Çerçevesi (2013) incelendiğinde dil aktarımı sözlü ve yazılı olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu çerçeve metninde planlama, uygulama, değerlendirme ve düzeltme olarak dört aşamada dil aktarım stratejilerinin kullanılması gerektiğini ifade etmektedir.

KAYNAKÇA

- Berthold, M., Mangubhai, F., & Batorowicz, K. (1997). *Bilingualism & multiculturalism: Study book*. Distance Education Centre, University of Southern Queensland: Toowoomba, QLD.
- Bağcı Ayrancı, B., Mete, F. ve Keskin, H. (2017). İki dilli Türk çocukları için “Türkçe ve Türk kültürü” kitaplarının şekil açısından değerlendirilmesi. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 2(2), 23-64.
- Bağcı Ayrancı, B. ve Temizyürek, F. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin bilim dili olarak türkçeye katkısı. *Turkish Studies*, 12(17), 33-54.
- Boylu, E. (2014). Dil-kültür ilişkisi ve iran’da türkçe öğretimine etkisi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16(Özel Sayı II),19-28.
- Büyükkiz, K. K. ve Hasırcı, S.(2013). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin yazılı anlatımlarının yanlış çözümleme yaklaşımına göre değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(4), 51-62.
- Çapan, S. (1987). Psikodilbilimi ve dil edinimi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Ellis, R. (1984). *The study of second language acquisition*. New York: Oxford University Press.
- Gass S. M. ve Selinker L. (2008) *Second Language Acquisition. An Introductory Course*. New York: Routledge
- Gural, S. K. and Sorokina, E. İ. (2011). *İnterferentniye yazıkoviye yavleniya i polojitelnyu perenos* (Angliyskiy, frantsuzskiy i italyanskiy yazıki), *Filologiya, Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta*, Yanvar, No: 354.
- İmer, K. (1990). *Dil ve toplum*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Johnson, K. ve Johnson, H. (1998). *Encyclopedic Dictionary of Applied Linguistics*. USA: Blackwell Publishers.
- Kalenderoğlu, İ. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan temel düzey (A1, A2) ders kitaplarında kültür aktarımı. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum, 4(12), 73-83.
- Köşker, G. (2015). Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı: Fransız dili örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16(2), 409-421.
- Lott, D. (1983). Analysing and Counteracting Interference Errors. *ELT Journal*, 37(3), p. 256-261. doi.org/10.1093/elt/37.3.256
- Newmark, L. (1966). How not to interfere with language learning. *Language Learning: The Individual and the Process. International Journal of American Linguistics*, 40, 77-83.
- Krashen, S. (1981). *Second Language acquisition and second language learning*. University of Southern California: Pergamon Press Inc. Erişim Tarihi: 01.11.2017 http://www.sdkrashen.com/content/books/sl_acquisition_and_learning.pdf
- Nurlu, M. ve Özkan, N. (2016). Türkiye Türkçesi öğrenen türkmenlerde görülen sesli okuma yanlışları ve çözüm önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(34), 24-37
- Oflaz, A. ve Bolat H., (2012). Almanca Öğreniminde Anadili ve İngilizce Kaynaklı Girişim Hataları. *Turkish Studies*, 7(1). DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2851>, 1635-1651.
- Okatan, H. İ. (2012). Polis akademisi güvenlik birimleri fakültesinde okuyan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme sorunları. *Polis Bilimleri Dergisi*, 14(4), 79-112
- Öksüz, G. (2014). *Rus dili öğretiminde karşılaşılan ana dil kaynaklı girişim hataları*. *Turkish Studies*, 9(6), 843-857.
- Ökten, C. E. ve Kavanoz, S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı. *Turkish Studies*, 9(3), 845-862.

- Öztekin E. ve Haznedar B. (2015) Dillerarası etkileşim: Çokdilli ortamlarda sözdizimsel gelişim ve nesne düşürme. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 32(2), 37-47.
- Tüm, G. (2014). Çok uluslu sınıflarda yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan sesletim sorunları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(2), 255-266.
- Tüm, G. ve Sarkmaz, Ö. (2012). Yabancı dil Türkçe ders kitaplarında kültürel öğelerin yeri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 448-459.
- Tüm, G., Sökmen, M., Akgül, Ö. ve Sevimli, Y. (2012). Yabancı dil Türkçe öğretiminde karşılaşılan sesletim sorunları ve çözüm önerileri. IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (22-24 Aralık 2011) Bildirileri, (Ed: Önal, M. N.) Ankara: Grafiker Yay., 661-671.
- Ülker, N.(2007). Hitit ders kitapları örneğinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı sürecine çözümleyici ve değerlendirici bir bakış. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E. (2012). *Türkiye Türkolojisi ve karşılaştırma(ma)lı dilbilim*. IV Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Muğla Üniversitesi.